شانۆگەرییەکانی شکسپیر لە سینەمادا ... حەیدەر عەبدولرەحمان

هەمیشە پرسیارێك لە نێو هەوادارانی سینەما و شانۆدا سەرهەڵدەدا ئەویش ئەوەیە ئاخۆ لە ئاکامدا سینەما یان شانۆ کامیان لە بەرامبەر ئەوی تریاندا چۆك دەدەن ؟ دوای شیکردنەوەو تێڕامانێکی کەم دەگەینە ئەنجام و دەڵێن (هەردوکیان بەیەکەوە هەن و بە یەکەوە چێژ بە ژیان دەبەخشن ، هیچیان ناتوانن چۆك بەوی تریاندا بدەن،چونکە هەردوکیان بوونەتە پارچەیەك لە ژیانی سەرجەم مرۆڤایەتی و ناتوانین بە هیچ کڵۆجێ دەست بەرداریان بین.
بەڵام پرسیاری هەرە دیاربەرچاو لەو نێوەندەدا ئەوەیە کە هونەرمەندە داهێنەرەکان چۆن دەتوانن ئەو دوو هونەرە ئاوێزانی یەکتر بکەن ، بە هەردوو رووی داهێنانەوە سوود لە یەکتر ببینن .

ئەمڕۆ نیە سینەما سوودی لە شانۆ وەرگرتووە،دێر زەمانێکە گەورە سینەماکارەکان شانۆگەرییە بەپێزە جیهانییەکانیان خستۆتە توێی سینەما،لەو نێوەندەشدا پشکی شێر بەر شکسپیر و شانۆگەرییەکانی کەوتووە،سینەماکارەکان تا ئێستا سوودێکی زۆریان لە وەرگرتووە،لەوانەش شانۆگەرییە ناودارەکانی وەك بازرگانی ڤینیسیا،هوتیللۆ،هاملێت،لیر پاشا،ئۆتیللۆ کە گەورەترین و دیارترین هونەرمەندە سینەماکارەکانی جیهان ڕۆڵییان تێدا بینیووە، ئەوەتا (ئال باتشینۆ) کاتێ کەسایەتی شایلۆکی لە فیلمی بازرگانی ڤینیسیا بەرجەستە کردووە،ڕەخنەگرەکان گوتیان تا ئێستا شایلۆك بەم ئاستە بەرزە لە شانۆشدا بەرجەستە نەکراوە، دەرهێنەر(مایکل رادفۆرد) سیناریۆی سینەمایی بۆ دەقەکە نوسیووە،کە تێیدا ڕەچاوی سیماو خەسڵەتەکانی زۆتر لە چوار سەدەی رابووردووی تێدا تۆمار کردووە،وێڕای ئەوەی چارەسەرێکی گونجاوی بۆ دیالۆگ داناوە، بە شێوەیەك کە وێنە لە هەندێ شوێندا جێگەی دیالۆگ بگرێتەوە،لە هەمان کاتیشدا فەزایەکی باشی بۆ فانتازیای ستاتیکا بۆ جێ هێشتبوو کە سنووری تەسکی شانۆی تێدا تیپەڕاندبێ ..

لە هەشتاکاندا دەرهێنەری شیلی (ڕۆول رویز) فیلمی ریتشاردی سێیەم-ی شکسپیری نمایش کرد،لە هەمان کاتیشدا (لال بشیلەش) هەمان شانۆگەری کردە فیلم،بەڵام هەر یەکەو بە تێڕوانینی خۆی،هەردوو فیلم بوونە

جەگەی رەزامەندی هەوادارانی سینەما ، هەر یەکەو لەو دوو دەرهەنەرە بە شەوەیەژك هەەسوو کەوتییان لە گەەە مەنەلەژەکان و دیالەگەکاندا کردووە، بەەەام زەربەی راکان وابوون کە (رویز) بە فەرمەکی ئەزموونگەر لە ئەدا و دیکەمەنت و ستاتیکا بونیاتەکی وروژەنەری بە فیلمەکەدا داەشتووە.
گەورە ئەکتەری شکسپیری (لەرانس ئەلیفیە) کە رەخنەگران بە سیحری شانە لە سینەما ناوی دەبەن،لە چەندین لەو فیلمانە بەشداری کردووە کە لە شانەگەریەکانی شکسپیر وەرگیراون ، لەوانە: بە تایبەتیش دوای سەرکەوتنی لە رەەی (رەمیە) ی لە رەمیە جولەت،هاملەت و ئەتیللەی و هونەری پەنجەمی لە کارە سینەماییە کلاسیکییەکاندا بەرجەستە کردوووە،لەرانس لە دیارترین ئەو ئەکتەرە مەزنانەیە کە زەرترین کەسایەتییە شکسپیرییەکانی لە شانەوە گواستەتەوە بە سینەما، هەمیشە هەوەی ئەوەی داوە کە زەر لە شانە دوور نە کەوەتەوە،چونکە ئارەزووی ئەوەی نەدەکرد،ئەو زمانە شانەییە جوانەی شسپیر بکاتە قوربانی سیناریەو زمانە سینەماییەکە،ئەو شانەی وەك شانە وەنە دەگرت، بە مانا ئەو نەی دەویست کەشو هەوای شانەیی بگەەەت بە کەشو هەوایەکی سینەمایی ،هەمیشە داوای ئەوەی لە کامەرامانەکان دەکرد،ئەوە تەمار بکەن بە سینەما کە لە سەر شانەدا دەیبینن،ناویان لەوفەرمە تایبەتیە نابوو شانە بە سینەما .

هەروەها ئەکتەری ناسراو(مارولك براندە) کە رەلی مارك ئەنتەنی دیوە ،ریکس هاریسەن،کەسایەتی قەیسەر لە یەلیەس قەیسەردا دەبینە، بە دەیان ئەکتەری جیهانی تر کە چوونەتە نەو کەسایەتیە شانەییەکانی شکسپیر بەەام بە سینەما نەك بە شانە ..بەەام مەژووی سینەما زەر ستایشی ئەکتەرو دەرهەنەری ئینگلیزی (کینس برانا) دەکات لە فیلمی هاملەت،کە ماوەکەی چوار کاتژمەرە،لەو فیلمە نوەیانەش کە بە ستایلەکی حەداسەوی بەرهەم هەنراون فیلمی ماکبەسە،کە (ئەلیزابیس تایلەر) رەەی سەرەکی تەدا بینییووە .
رووسەکان لەو وەاتانەن کە بایەخەکی زەریان بە کارەکانی شکسپیر داوە لە سینەمادا ، بەم بەنەیەشەوە هەفتەی سینەمای شکسپیریيان کردەتەوە،چەندین فیستیڤاەی تایبەتیيان بە ئەنجام داوە ،لەوانە دەرهەنەری رووسی (گریگەری) مەلیك لیرو هاملەتی پەشکەش کردووە(کیریل سربر) لە فیستیڤاەی رەمای سینەمایی بە فیلمی هاملەت خەەەاتی باشترین فیلمی بە دەست هەنا،فیلمەکە چارەسەرەکی سەردەمیانەی بە تەکستە شکسپیرییەکەدا کردبوو . رەخنە گری سینەمایی (سەمیر فرید) لە کتەبەکەی دا (شانەگەرییەکانی شکسپیر) پرژاوەتە سەر 27 شانەگەری شکسپیر کە کراونەتە فیلمی سینەمایی، بە

تەرو تەسەلی باسی لەو فیلمانە کردووە کە لە شانۆگەریەکانی شکسپیر وەرگیراون،کە هاملێت لە پێشەوەیە، ئینجا ماکبێس،رۆمیۆ جولێت، ئۆتیللو، یۆلیۆس قەیسەر،خەونی نیوە شەو، لیر پاشا،ریتشاردی سێیەم، بازرگانی فینیسیا،گەردەلوول،و چەندینی تر .. چ لە رووی فیلمی بێدەنگ چ فیلمی بە دەنگ .

لە هەمان کاتدا سینەما هەر تەنها سوودی لە شکسپیر وەرنەگرتووە بەڵکە زۆرێك لە ژیان و بە سەرهاتەکانی شکسپیریشی کردووە بە سینەما ئەوەتا دەرهێنەری ناودار جۆنمادین ساڵی 1998 فیلمی شکسپیری ئاشقی بەرهەم هێنا،کە هەشت خەڵاتی ئۆسکاری بە دەست هێنا،ڕووداوەکانی فیلمەکە دەگێڕێتەوە بە سەدەی شانزەهەم و سەربوردەی ژیانی شکسپیر دەگێڕێتەوە لە سەردەمی لاویدا
فیلمەکە وێڕای دروێنە کردنی خەڵاتەکانی ئۆسکار و دەرچوونی بە باشترین فیلمی ساڵی 1998 لە هەمان کاتیشدا دەسکەوتەکی گەورەی پێنجەرەکانی سینەمای بەدەست هێنا کە بریتی بوو لە 250 ملیۆن دۆلار .
ئەم فیلمە سەر لە نوێ رۆحی شکسپیری زیندوو کردەوە و هەوادارەکی زۆرتری بۆ بەرهەمەکانی شکسپیر هێنا ئاراوە .